

Määräykset ja ohjeet x/2013

Vastuuvelan ja eläkevastuun kate: Muuta kuin lakisääteistä toimintaa harjoittavat eläkesäätiöt ja eläkekassat sekä hautaus- ja eroavustuskassat

Dnro

FIVA 4/01.00/2013

Antopäivä

1.10.2013

Voimaantulopäivä

1.10.2013

FINANSSIVALVONTA

puh. 010 831 51

faksi 010 831 5328

etunimi.sukunimi@finanssivalvonta.fi

www.finanssivalvonta.fi

Lisätietoja

Riskienvallonta/Markkina- ja operatiiviset riskit

Sisällysluettelo

1	Soveltamisala ja määritelmät	3
1.1	Soveltamisala	3
1.2	Määritelmät	3
2	Säädöstausta	4
2.1	Lainsäädäntö	4
2.2	Finanssivalvonnan määräyksenantovaltuudet	4
3	Tavoitteet	5
4	Katearvo, katteen luettelointi ja katteeseen kuuluvat varat	6
4.1	Omaisuuksien katearvon määrittäminen	6
4.2	Kateluettelon laatiminen	6
4.3	Kateluettelon sisältö	7
4.4	Katteeseen kuuluvien varojen säilyttäminen	8
4.5	Katteen valvonta	8
4.6	Sijoitusrahasto-osuudet ja johdannaissopimukset vastuuvelan ja eläkevastuun katteessa	8
4.7	A-eläkesäätiön ja AB-eläkesäätiön A-osaston muu katteeksi kelpaava omaisuus	10
5	Kumotut määräykset ja ohjeet	11

1 Soveltamisala ja määritelmät

1.1 Soveltamisala

Näitä määräyksiä ja ohjeita sovelletaan seuraaviin Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitettuihin valvottaviin:

- muuta kuin lakisääteistä toimintaa harjoittavat eläkekassat ja AB-eläkekassojen A-osastot
- muuta kuin lakisääteistä toimintaa harjoittavat eläkesäätiöt ja AB-eläkesäätiöiden A-osastot
- hautaus- ja eroavustuskassat

Maksuperusteiseen lisäeläkejärjestelyyn sovelletaan vain luvun 4 kohdissa 4.2, 4.3 ja 4.4 olevia vastuuvelan ja eläkevastuun katetta koskevia määräyksiä.

1.2 Määritelmät

Näissä määräyksissä ja ohjeissa käytetään jäljempänä seuraavia määritelmiä:

- (1) *Eläkelaitoksella* tarkoitetaan kaikkia edellä luvussa 1.1 mainittuja määräysten ja ohjeiden soveltamisalaan kuuluvia Finanssivalvonnasta annetun lain mukaisia valvottavia hautaus- ja eroavustuskassoja lukuun ottamatta.
- (2) *Valvottavalla* tarkoitetaan kaikkia edellä luvussa 1.1 mainittuja määräysten ja ohjeiden soveltamisalaan kuuluvia Finanssivalvonnasta annetun lain mukaisia valvottavia.

2 Säädöstausta

2.1 Lainsäädäntö

Näiden määräysten ja ohjeiden aihepiiriin liittyvät seuraavat säädökset:

- vakuutuskassalaki (1164/1992, jäljempänä VKL)
- eläkesäätiölaki (1774/1995, jäljempänä ESL)
- laki maksuperusteisista lisäeläkejärjestelyistä eläkesäätiöissä ja –kassoissa (173/2009)

2.2 Finanssivalvonnan määräyksenantovaltuudet

Finanssivalvonnan oikeus antaa velvoittavia määräyksiä perustuu seuraaviin säännöksiin:

- VKL 83 §, 83 f §, 83 h § ja 83 j §
- ESL 46 §, 47 §, 47 b §, 47 d § ja 47 m §
- laki maksuperusteisista lisäeläkejärjestelyistä eläkesäätiöissä ja –kassoissa 19 §

3

Tavoitteet

- (1) Näiden määräysten ja ohjeiden tavoitteena on varmistaa, että kaikki muuta kuin lakisääteistä eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset sekä hautaus- ja eroavustuskassat soveltavat katesäännöksiä yhtenäisesti.

4

Katearvo, katteen luettelointi ja katteeseen kuuluvat varat

- (1) Finanssivalvonnan oikeus antaa vastuuvelan ja eläkevastuun katetta koskevia velvoittavia määräyksiä perustuu VKL 83 §, 83 f §, 83 h § ja 83 i §:ään ja ESL 46 §, 47 §, 47 b §, 47 d § ja 47 m §:ään sekä maksuperusteisista lisäeläkejärjestelyistä eläkesäätiöissä ja –kassoissa annetun lain 19 §:ään.

4.1 Omaisuuden katearvon määrittäminen

MÄÄRÄYS (kohdat 2 - 4)

- (2) Vastuuvelan ja eläkevastuun katteeseen luettava omaisuus arvostetaan kullakin tarkasteluhetkellä käypään arvoon. Käyvät arvot määritetään Finanssivalvonnan eläkekassojen ja säätiöiden kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien määräysten ja ohjeiden (15/2012) 10 luvun sekä Finanssivalvonnan sairauskassojen ja hautaus- ja eroavustuskassojen kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien määräysten ja ohjeiden 6 luvun (16/2012) mukaisesti.
- (3) Mikäli omaisuuserään kohdistuu panttioikeus tai muu erityinen oikeus, joka rajoittaa omaisuuserän käyttämistä valvottavan selvitys- tai konkurssipesässä, tällaisen oikeuden arvo on vähennettävä edellä kohdassa (2) mainittujen määräysten mukaan muutoin laskettavasta katearvosta. Vähennettävä määrä on arvioitava luotettavalla tavalla ottamalla huomioon erityisen oikeuden sisältö ja sanotun oikeuden vaikutus omaisuuden rahaksi muuttamiseen.
- (4) Katteeseen luettavia varoja arvostettaessa omaisuuden katearvosta on vähennettävä varoja hankittaessa syntyneet velat.

4.2 Kateluettelon laatiminen

MÄÄRÄYS (kohdat 5 - 8)

- (5) Kateluettelo on laadittava selväkielisessä kirjallisessa muodossa tai automaattisen tietojenkäsittelyn tallenteena. Tallennusmuodosta riippumatta kateluettelo on voitava tarvittaessa saattaa selväkieliseen kirjalliseen muotoon.
- (6) Tilikauden päättymisajankohdan tilannetta vastaava kateluettelo on laadittava viimeistään neljän (4) kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Kateluettelo on säilytettävä tilinpäätösajankohtaa seuraavat kymmenen (10) vuotta. Katteenhaltijan on ilmoitettava Finanssivalvonnan kateluettelon sijaintipaikan osoite sekä luettelon ylläpidosta vastaavan henkilön nimi ja yhteystiedot.
- (7) Kateluettelo tulee ylläpitää ajantasaisena.

- (8) Eläkekassan tai eläkesäätiön, joka harjoittaa sekä maksuperusteista että etuusperusteista lisäeläkejärjestelyä, tulee merkitä maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn vastuuvelan ja eläkevastuun katteena olevat varat kateluetteloon omaksi osastokseen.

4.3 Kateluettelon sisältö

MÄÄRÄYS (kohdat 9 – 13)

- (9) Kateluettelon tulee sisältää vastuuvelan ja eläkevastuun katteena olevat omaisuuserät riittävän tarkasti yksilöityinä. Kustakin yksittäisestä omaisuuserästä on kateluetteloon merkittävä omaisuuserän ja siihen kuuluvien asiakirjojen nimike, sijainti, säilytyspaikka, katearvo ja käypä arvo, jos se poikkeaa katearvosta. Jos omaisuuserään kohdistuu katearvoa vähentävä panttioikeus tai muu erityinen oikeus, joka rajoittaa omaisuuserän käyttämistä, tällainen oikeus on mainittava kateluettelossa ilmoittamalla omaisuuserän sisältö, arvo ja haltija sekä etuoikeusasema suhteessa katteen haltijaan. Kateluettelo laaditaan VKL:n ja ESL:n mukaisesti ryhmiteltynä.
- (10) VKL 83 i ja 83 j §:n ja ESL 47 b ja 47 c §:n mukaisista velkasitoumuksista kateluetteloon tulee merkitä velallisen ja/tai takaajan nimi, nimellisarvo, katearvo ja selvitys katearvosta, jos se poikkeaa käyvistä arvosta. Velkasitoumukset ryhmitellään velallisen ja takaajan mukaisesti. Lisäksi annetaan selvitys velalliskohtaisista yhteismääristä ottaen huomioon VKL 83 n §:n ja ESL 47 f §:n riskikeskittymien rajoittamista koskevat enimmäisrajat.
- (11) VKL 83 m §:n ja ESL 47 e §:n mukaisista varoista kateluetteloon tulee merkitä erikseen selvitys eläkekassan tai eläkesäätiön omistamista varoista ja erikseen velkasitoumuksista, joissa VKL:n ja ESL:n mukaisia varoja on vakuutena. Omaisuudesta luetteloidaan nimi, yksilöintitiedot, katearvo, perusteet katearvolle ja katearvoa vähentävät seikat.
- (12) Kateluettelossa annetaan lisäksi selvitys kateomaisuuteen sisältyvistä suurimmista riskikeskittymistä riittävän tarkasti yksilöityinä sekä kateomaisuuteen sisältyvistä kohde- tai velalliskohtaisista yhteismääristä.
- (13) Kateluettelossa on annettava selvitys siitä, että VKL 83 o §:ssä tarkoitettuja osakkaan ja ESL 47 i §:ssä tarkoitettuja työnantajan toimintaan liittyvää omaisuutta koskevia rajoituksia on noudatettu.

OHJE (kohdat 14 – 15)

- (14) Edellä kohdassa (13) tarkoitettu eläkekassan osakasriippuvuuteen tai eläkesäätiön työnantajariippuvuuteen liittyvä rajoitus vastuuvelan tai eläkevastuun katteessa tulisi koskea esimerkiksi tuotantolaitoksia, osakkaana olevan työnantajayrityksen tai työnantajan osakkeita ja muuta sellaista omaisuutta, jonka arvo riippuu pääosin osakkaan tai työnantajan toiminnasta. Rajoitus koskisi myös velkasitoumuksia, joiden vakuutena tällaista omaisuutta on.
- (15) VKL 83 o §:n ja ESL 47 i §:n mukaisella toiminnallisella kokonaisuudella tarkoitettaisiin osakkaan käytössä olevaa kiinteistöä tai muuta kohdetta, joka voi myös koostua useammasta kiinteistöstä ja jota voidaan osakkaan tai työnantajan toiminnan luonne huomioon ottaen pitää yhtenä kokonaisuutena. Rajoitusta sovellettaessa otettaisiin eläkekassan tai eläkesäätiön suoran omistuksen lisäksi huomioon myös velkasitoumukset, joiden vakuutena kohde on.

MÄÄRÄYS (kohdat 16 – 18)

- (16) A-eläkesäätiön ja AB-eläkesäätiön A-osaston eläkevastuun katteena olevasta omaisuudesta tulee erikseen käydä ilmi ESL 47 m §:n mukainen kateomaisuus yksilöintitietoineen esitettynä omana ryhmänään.
- (17) Kateluettelon tiedot on mahdollista esittää joko varsinaisessa kateluettelossa tai sen liitteissä. Kateluettelon liitteet laaditaan vastaavalla jaottelulla kuin kateluettelo eli VKL:n ja ESL:n mukaisesti ryhmiteltynä.
- (18) Työnantajakohtaista järjestelmää noudattavissa yhteiseläkesäätiöissä luettelot katteena olevasta omaisuudesta laaditaan työnantajakohtaisesti.

4.4 Katteeseen kuuluvien varojen säilyttäminen

MÄÄRÄYS (kohdat 19 – 20)

- (19) Katteeseen kuuluvat arvopaperit ja muut asiakirjat tulee säilyttää valvottavan hallussa, tai jos siihen on perusteltua syytä, julkisen valvonnan alaisen luottolaitoksen tai julkisen valvonnan alaisen arvopaperinvälitysliikkeen hallussa.
- (20) Valvottavan tulee laatia kirjallinen sopimus arvopapereiden ja muiden varojen säilyttämisestä ja siihen liittyvästä raportoinnista. Vastuuvelan ja eläkevastuun katteeseen kuuluvat varat ja sitoumukset tulee säilyttää erillään valvottavan muista varoista ja sitoumuksista.

4.5 Katteen valvonta

OHJE (kohdat 21 – 23)

- (21) Valvottavan hallituksen velvollisuutena olisi huolehtia siitä, että valvottavan vastuuvelka ja eläkevastuu on katettu säädöksen mukaisesti ja että kateomaisuus täyttää lain, asetusten ja niiden nojalla annettujen Finanssivalvonnan määräysten asettamat vaatimukset.
- (22) Valvottavan toimitusjohtajan tai asiamiehen tulisi välittömästi ilmoittaa valvottavan hallitukselle ja tilintarkastajalle, jos hän havaitsee puutteita vastuuvelan tai eläkevastuun katteessa.
- (23) Valvottavan toimitusjohtajan tai asiamiehen tai hallituksen tulisi viipymättä ilmoittaa Finanssivalvonnalle, jos on ilmeistä, että valvottava ei täytä vastuuvelan tai eläkevastuun katetta koskevia vaatimuksia.

4.6 Sijoitusrahasto-osuudet ja johdannaissopimukset vastuuvelan ja eläkevastuun katteessa

MÄÄRÄYS (kohdat 24 – 32)

- (24) VKL 83 h §:n 83 j §:n sekä ESL 47 b §:n ja 47 d §:n tarkoittamat sijoitusrahastot voivat sääntöjensä mukaan sijoittaa enintään yhden kymmenesosan varoistaan muihin kuin edellä mainituissa pykälissä tarkoitettuihin varoihin sekä pitää käteisvaroina toimintansa edellyttämän määrän varoistaan. Sijoitusrahastot voivat myös sijoittaa varojaan johdannaisso-

pimuksiin, kun niillä on tarkoituksena sijoitustoimintaan sekä valuuttakurssien vaihteluihin sisältyvien riskien torjuminen.

- (25) Johdannaissovimusten käyttö vastuuvelan tai eläkevastuun katteena olevan omaisuuden yhteydessä on sallittua siltä osin, kuin johdannaissovimus on tehty suojaamaan katteena olevaa omaisuutta arvonalenemiselta.
- (26) Sijoitusriskiä pienentävä johdannaissovimus otetaan vastuuvelan ja eläkevastuun katteessa huomioon yhdessä suojauksen kohteen tai kohteiden kanssa. Kateomaisuuden kokonaisriskin arvioimiseksi valvottavan on oltava selvillä johdannaissovimuksen kohteen tai kohteiden riskistä ja siitä, miten johdannaissovimus vaikuttaa siihen. Johdannainen katsotaan katteena olevan omaisuuden sijoitusriskiä pienentäväksi, mikäli seuraavat ehdot täyttyvät:
- tavoitteena on tappioilta suojaautuminen;
 - valvottava kykenee osoittamaan, mitä yksittäistä sijoitusta, tai jos riskien suojauksen kohteita on useita, mitä sijoitusten muodostama kokonaisuutta suojaus koskee. Sijoitusten muodostama kokonaisuus voi muuttua dynaamisesti, mikäli suojauksen tehokkuus kuitenkin säilyy riittävänä;
 - johdannaissovimuksen ja suojattavan sijoituksen välillä on riittävä yhteys, vaikka niiden kohde-etuus ei olisikaan sama;
 - riskin pienentämisen tehokkuus on arvioitu etukäteen.
- (27) Johdannainen voidaan katsoa katteena olevan omaisuuden sijoitusriskiä pienentäväksi, mikäli se poistaa vähintään 70 prosenttia suojattavasta riskistä. Arvion tulee perustua dokumentoituihin periaatteisiin ja dataan.
- (28) Valvottavan hallituksen tulee hyväksyä periaatteet, joilla johdannaissovimukset katsotaan katteena olevan omaisuuden sijoitusriskiä pienentäviksi.
- (29) Sijoitusriskiä pienentävien johdannaisten määrittelyn lähtökohta on riskienhallinta. Se ei ole vastuuvelkaa ja eläkevastuuta katettaessa sidoksissa kirjanpidon suojauslaskennan määritelmiin. Mikäli johdannaissovimus katsotaan katteena olevan omaisuuden sijoitusriskiä pienentäväksi, valvottavan tulee perustella johdannaissovimuksen sijoitusriskiä pienentävä vaikutus.
- (30) Sijoitusriskiä pienentävän johdannaissovimuksen käyttötarkoitus on määriteltävä ja dokumentoitava johdannaissovimusta tehtäessä.
- (31) Johdannaisilla tapahtuvaa sijoitusriskien pienentämisen tehokkuutta tulee arvioida säännöllisesti. Suojauksen tehokkuutta tulee seurata vähintään neljännesvuosittain. Käyttötarkoitus on muutettava ei-sijoitusriskiä pienentäväksi, jos suojaus ei toimi riittävän tehokkaasti. Vaikeissa markkinatilanteissa seurannan on oltava ajantasaista. Suojauksen katsotaan jatkuvan, jos sijoitus korvataan toisella samanlaisella sijoituksella ja korvaaminen toisella sijoituksella on osa valvottavan kirjallista suojausstrategiaa. Korvaaminen uudella sijoituksella tulee dokumentoida uudelleen suojaukseksi.
- (32) Suojauksen tehokkuuden arviointi voi perustua riskimittariin (esimerkiksi VaR -luku), volatilitettiin tai korrelaatioon. Menetelmiä tulee soveltaa johdonmukaisesti.

4.7 A-eläkesäätiön ja AB-eläkesäätiön A-osaston muu katteeksi kelpaava omaisuus

- (33) A-eläkesäätiön ja AB-eläkesäätiön A-osaston kahdenkymmenen viiden (25) prosentin katteen osaan sovelletaan lievempiä katesäännöksiä kuin seitsemänkymmenen viiden (75) prosentin eläkevastuun osaan.

MÄÄRÄYS (kohta 34)

- (34) A-eläkesäätiö ja AB-eläkesäätiön A-osasto voi lukea ESL 47 m §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla kahdenkymmenen viiden (25) prosentin eläkevastuun katteen osaan muita varoja ja sitoumuksia seuraavasti:
- Osakkeita ja osuuksia muissa kuin arvopaperipörssissä noteeratuissa yhteisöissä yhteensä enintään kymmenen (10) prosenttia eläkevastuun bruttomäärästä siten, että yhteen yhteisöön saa olla sijoitettuna enintään viisi (5) prosenttia eläkevastuun bruttomäärästä;
 - Sellaisia sitoumuksia, joilla on huonompi etuoikeus kuin velallisen muilla sitoumuksilla, yhteensä enintään kymmenen (10) prosenttia eläkevastuun bruttomäärästä kuitenkin siten, että yhden yhteisön sitoumuksiin saa olla sijoitettuna enintään viisi (5) prosenttia eläkevastuun bruttomäärästä;
 - Velkasitoumuksia, joissa velallinen, takaaja tai vakuus on muuta kuin mitä säädetään ESL 47 b – 47 e §:ssä. Kuitenkaan velkasitoumuksiin, joissa on sama velallinen, takaaja tai vakuus, ei saa olla sijoitettuna enempää kuin kymmenen (10) prosenttia eläkevastuun bruttomäärästä;
 - Muita varoja ja sitoumuksia enintään kymmenen (10) prosenttia eläkevastuun bruttomäärästä.

5 Kumotut määräykset ja ohjeet

(1) Nämä määräykset ja ohjeet kumoavat voimaan tullessaan seuraavat Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet:

- Vakuutusvalvontaviraston eläkekassoille 1.1.2013 päivitetyn määräys- ja ohjekokoelman (dnro 7/101/2011) luvun 2 Muuta kuin lakisääteistä toimintaa harjoittavan eläkekassan ja AB-eläkekassan A-osaston sijoitustoiminta ja vastuuvelan kate alaluvun 2.2 Vastuuvelan kate
- Vakuutusvalvontaviraston eläkesäätiöille 1.1.2013 päivitetyn määräys- ja ohjekokoelman (dnro 8/101/2011) luvun 2 Muuta kuin lakisääteistä toimintaa harjoittavan eläkesäätiön ja AB-eläkesäätiön B-osaston sijoitustoiminta ja vastuuvelan kate alaluvun 2.2 Eläkevastuun kate
- Vakuutusvalvontaviraston hautaus- ja eroavustuskassoille 1.1.2013 päivitetyn määräys- ja ohjekokoelman luvun 2 Kassan sijoitustoiminta alaluvun 2.2 Vastuuvelan kate.